

Produktivitetskommissionens betänkande Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

Fi2025/01857

Universitets- och högskolerådet (UHR) avgränsar sitt yttrande till de avsnitt i betänkandet som rör myndighetens verksamhetsområde.

UHR vill ta tillfället i akt att framföra att remissen innehåller ett stort antal intressanta och angelägna förslag och att det är viktigt att prioritera bland förslagen i syfte att få ut full effekt i produktivitet och effektivitet.

Sammanfattning

- UHR tillstyrker förslaget om ökad kunskap om teknikutveckling, fler STEM-utbildade och tillgång till relevanta kurser.
- UHR tillstyrker förslaget om interoperabilitet och en gemensam registerlag, men vill framhålla att det kräver vidare utredning för att kunna ta slutgiltig ställning.
- UHR tillstyrker förslaget om en harmoniserad GDPR-tillämpning inom EU och vill även framhålla behovet av en enhetlig praxis bland svenska myndigheter.
- UHR tillstyrker förslaget om ökade investeringar i gemensamma digitala infrastrukturer och en marknadsplats för digitala lösningar.
- UHR tillstyrker förslaget om inrättande av AI-kompetenscentrum och översyn av juridiska hinder för automatiserat beslutsfattande.
- UHR tillstyrker förslaget om utvärdering av hur teknikutveckling påverkar arbetsdelning och utbildningsväsendet.
- UHR tillstyrker förslagen som underlättar rekrytering av forskare och studenter, i linje med UHR:s tidigare remissvar i frågan.
- UHR tillstyrker förslaget om stärkt studie- och yrkesvägledning, bättre information om utbildningskvalitet och arbetsmarknadsprognoser samt fler möjligheter för elever att läsa mer matematik.
- UHR tillstyrker förslaget om begränsning av generella rapporteringskrav i regleringsbrev samt förslaget om att uppdrag ges till Statskontoret att minska rapporteringsintervall och omfattning. Vidare tillstyrker UHR även förslaget om minskad detaljnivå i myndighetsföreskrifter för att reducera administration och att samverkan endast sker när det är nödvändigt och målinriktat.
- UHR tillstyrker förslaget om införande av system för att registrera och använda upphandlingshistorik.

- UHR tillstyrker förslaget om elektroniska inköp i offentlig sektor, men vill lyfta fram risken för ökade kostnader. Frågan om behovet av en statlig annonsdatabas bör utredas vidare. Vidare tillstyrker UHR förslaget om kategoristyrning och inköpsanalyser hos myndigheter med stor inköpsvolym.
- UHR tillstyrker förslaget om förstärkning av Upphandlingsmyndighetens upphandlingsstöd och överföring av vissa uppgifter från Kammarkollegiet.
- UHR tillstyrker även förslaget om en avgift för överprövning och koncentration av mål, men avstyrker förslaget om större förändringar av EU:s upphandlingsregler då flexibilitet redan finns.

4.4.1 Öka kompetensen och spridningen av tekniken

UHR tillstyrker förslaget om att det behövs kunskap om teknikutvecklingen som kan integreras inom olika forskningsområden samt i företag och andra organisationer och att det krävs bland annat en ökning av antalet STEM-utbildade och att allt fler får tillgång till relevanta kurser vid lärosäten.

UHR vill dock framhålla att många åtgärder för att öka andelen kvinnor i STEM har varit och är fokuserade på att stärka individernas val. Det är viktigt att inte bara fokusera på att få kvinnor att välja annorlunda, det behövs ett helhetsperspektiv när det gäller förklaringsfaktorer och åtgärder.

Jämställdhetsmyndigheten har visat i sin rapport *Val efter eget kön – En kunskapssammanställning om könsskillnader i utbildningsval 2022* (Rapport 2022:4) att det finns mycket att vinna på att även fokusera på organisationsnivå och samhällsnivå, exempelvis att jobba med utbildningsmiljöer och arbetsmiljöer så att de blir mer inkluderande för alla (även kvinnor). Andra exempel är att öka representationen av kvinnor bland lärare och forskare inom tekniska utbildningar, eller att förändra den akademiska kulturen och meritnormerna inom området.

4.4.2 Tillgängliggör svenska data

UHR tillstyrker förslaget att genomföra förslagen i utredningen om interoperabilitet vid datadelning (SOU 2023:96) för att skapa tydlighet kring operabilitet på nationell nivå.

UHR tillstyrker den förslagna inriktningen om att utforma OSL omvänt så att informationsutbyte mellan myndigheter som huvudregel är tillåtet samt att ersätta nuvarande registerlagar med en enda registerlag. UHR vill dock skicka med att förslagen är i närmast på policynivå och det finns med andra ord ingen fördjupad utredning att ta ställning till kring de olika förslagen utan det kan först göras om, eller när, dessa frågor har utretts närmare och mynnar ut i lagförslag.

4.4.3 Minska osäkerheten kring datahantering

UHR tillstyrker att dataskyddsförordningen (GDPR) i Sverige ses över för att säkerställa att tillämpningen inte blir striktare än i andra länder och verka för en gemensam översyn inom EU för att säkerställa en harmoniserad tillämpning som inte hindrar innovation. UHR vill även uppmärksamma betydelsen av att de svenska myndigheterna har en gemensam tillämpning av GDPR för att öka dataoperabiliteten mellan svenska myndigheter.

4.4.4. Förbättra den digitala infrastrukturen i offentlig sektor

UHR tillstyrker förslaget att investeringarna i förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturer behöver öka. Det är angeläget och viktigt.

Vidare tillstyrker UHR förslaget att skapa en marknadsplats för digitala lösningar i offentlig sektor.

UHR tillstyrker även förslaget att inrätta ett AI-kompetenscentrum samt förslaget att göra en översyn av områden där automatisering av beslutfattande kan vara relevant. Översynen bör identifiera juridiska och förvaltningsmässiga hinder för automatisering och föreslå hur dessa kan undanröjas. Med ökade möjligheter till automatisering så skulle UHR kunna bedriva ett ännu effektivare arbete med högre kvalitet och dessutom kunna ta fram nya tjänster (innovation).

4.4.6 De institutionella förutsättningarna för AI-utvecklingen bör utvärderas

UHR tillstyrker förslaget de institutionella förutsättningarna för AI-utvecklingen bör utvärderas. Inte minst är det angeläget att utreda om organisering av arbetet om teknikutvecklingen förändrar arbetsdelningen inklusive effekterna på utbildningsväsendet.

5.3.1 Underlätta för högkvalificerad arbetskraftsinvandring

UHR tillstyrker utredningens förslag. UHR har berört flera av frågeställningarna inom de uppdrag som myndigheten har rörande samordning av Plattform för internationalisering samt deltagande i regeringsuppdraget Work in Sweden. Utredningen hänvisar i denna del i huvudsak till skrivelsen *Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter* (Ds 2024:31) samt betänkandet *Nya regler för arbetskraftsinvandring med mera* (SOU 2024:15) och föreslår att regeringen går vidare med implementering av flera rekommendationer och förslag i nämnda utredningar. UHR delar utredningens bedömning, vilket även framgår av myndighetens remissvar i relation till utredningarna (diarienummer 00206-2024 samt 02152-2024).

5.3.6 STEM och möjligheterna att göra kloka utbildningsval

UHR tillstyrker förslagen om att studie- och yrkesvägledningen bör stärkas och tillgängligheten till jämförbar information om utbildningskvalitet och prognoser över arbetsmarknadsutfall bör säkerställas. Vidare tillstyrker UHR att skolor bör aktivt arbeta med att låta elever träffa förebilder inom STEM-relaterade yrken från olika underrepresenterade grupper samt att gymnasieelever som studerar vid andra program än det naturvetenskapliga och tekniska bör ges större möjlighet att läsa mer matematik. Se även resonemanget kring STEM och behovet av en helhetssyn i avsnitt 4.4.1 i det här remissvaret.

14.3.1 Minska perspektivträngseln

UHR tillstyrker förslaget att begränsa generella rapporteringskrav i regleringsbrev och myndighetsuppdrag. UHR vill betona vikten av långsiktighet och att kärnverksamheten ges möjlighet att leverera på sitt huvuppdrag.

14.3.2 Rapportering och uppföljning bör ske mer sällan

UHR tillstyrker förslaget att Statskontoret ges i uppdrag att gå igenom samtliga myndigheters regleringsbrev och föreslå utglesning av rapporteringsintervall för uppdrag och återrapporteringskrav, och även se över rapportering till internationella organisationer och om de kan begränsas i omfattning.

14.3.3 Se över myndighetsföreskrifters detaljeringsgrad

UHR tillstyrker förslaget att ett antal lämpliga myndigheter ges i uppdrag att gå igenom sina föreskrifter i syfte minska detaljeringsgraden och därmed administrationen för de organisationer som träffas av föreskrifterna.

14.3.4 Begränsa alltför omfattande organisatorisk samverkan

UHR tillstyrker förslaget att det bör prövas noga i varje enskilt fall om samverkan är en effektiv metod för att lösa en uppgift och begränsas till när ett tydligt skäl identifieras för varför det är nödvändigt och ett tydligt och avgränsat mål formulerats för vad som ska åstadkommas. UHR anser att grundprincipen bör vara att följa den regel som redan gäller i förvaltningslagen (SFS 2017:900) om att samverkan ska ske där så är lämpligt för att lösa en uppgift.

15.3.1 Systematisk användning av erfarenheter

UHR tillstyrker förslaget att införa ett system där upphandlande organisationers erfarenhet av olika leverantörer kan registreras i syfte att

kunna använda dessa erfarenheter som grund för tilldelning av kontrakt i andra upphandlingar.

15.3.2 Bättre inkösuppgifter

UHR tillstyrker förslaget att bredda kravet på elektroniska inköp till hela den offentliga sektorn. UHR vill dock flagga för att det kan innebära högre kostnader i form av licenser för systemet samt administrationskostnader.

UHR anser att förslaget att etablera en statlig annonsdatabas med en roll likt EU:s gemensamma annonsdatabas Tenders Electronic Daily (TED), men för samtliga upphandlingsannonser i Sverige, bör utredas vidare. UHR anser att TED fungerar bra och bör nogsamt övervägas om man även ska etablera en inhemsk databas.

15.3.3 Bättre organisering av inköpsverksamheten

UHR tillstyrker förslaget att uppdrag ges till statliga myndigheter med en stor inköpsvolym att arbeta med kategoristyrning och inköpsanalyser.

15.3.4 Stärkt nationellt upphandlingsstöd

UHR tillstyrker förslaget att stärka Upphandlingsmyndighetens upphandlingsstöd. Det skulle ge välbehövligt stöd åt myndigheterna.

Vidare tillstyrker även UHR förslaget att föra över Kammarkollegiets uppgift att upphandla samordnade ramavtal och Myndigheten för digitala förvaltningsuppgifter inom området elektronisk inköpsprocess till Upphandlingsmyndigheten. Upphandlingsmyndighetens roll blir då mer tydligt och förstärkt.

15.3.5 Färre överprövningar och effektivare handläggning

UHR tillstyrker förslaget att det bör bli svårare för leverantörer att få upphandlingar överprövade, bland annat genom införandet av en avgift. Det är dock viktigt att avgiften inte blir för hög och potentiellt avskräcker från att överpröva. Vidare anser UHR att det är positivt att koncentrera upphandlingsmål till färre förvaltningsrätter och kammarrätter.

15.3.6 Förändrade europeiska upphandlingsregler

UHR avstyrker förslaget att upphandlingsreglerna bör förändras så att upphandlande organisationer får större frihet kring hur upphandlingar genomförs, bättre möjligheter för förhandling med potentiella leverantörer och större utrymme för bedömningar baserade på erfarenheter. UHR:s bedömning är att det redan idag föreligger flexibilitet och goda möjligheter att

för myndigheter att träffa ekonomiskt gynnsamma avtal. Av den anledningen bör man vara återhållsam med större förändringar av upphandlingsreglerna.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Eino Örnfeldt efter föredragning av Anders Ljungberg, analyschef, och i närvaro av avdelningschef Linda Norman Torvang.

Eino Örnfeldt

Anders Ljungberg, föredragande

Expedieras till:

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

med kopia till:

alice.hallman@regeringskansliet.se